

8/4

Till stor del består professor Wedbergs resonemang av påståenden som jag förut i många sammanhang sökt gendriva och som framförs utan beaktande av denna kritik. Jag skall, för att inte alltför mycket upprepa mig, stanna vid några huvudpunkter och kan därför fatta mig kort.

Wedberg skriver att "det är viktigt att resonera försiktigt... och att i det längsta undvika att binda sig för en bestämd tro" samt att "öppet lyssna till många olika åsikter i frågan". Den andra satsen är vi naturligtvis ense om, såvida därmed helt enkelt menas att vi bör "ta skäl"; det är väl ingen människa som påstår motsatsen. Vad som tycks mig vara något oroande är att Wedberg söker stödja sin uppfattning med så självklara och godsinta teser; det verkar lätt som en antydning om att motståndaren inte är eller vill vara tillgänglig för sakskalet och alltså som ett försök att hävda sin egen överlägsenhet. Jag berör saken därför att detta och liknande sätt att diskutera är så vanligt bland pacifister och dem som är mot ett svenskt atomvapen. De förklarar gärna exempelvis att de älskar livet och människorna och därför är mot atomkrig och atomdöd. Det otrevliga med denna form av inlägg är naturligtvis inte själva de framförda satserna — dem är ju alla ense om — utan tendensen att skaffa sig ett intellektuellt och moraliskt övertag genom att för sig monopolisera allmänt omfattade värderingar. Om en grupp ständigt betonar att "vi vill resonera förnuftigt", "vi vill arbeta

i det godes tjänst", blir detta blott en metod att utan sakskalet diskvalificera motståndaren.

I den först citerade satsen om att vi "i det längsta" skall undvika att fatta ståndpunkt kan jag däremot inte alls instämma. Den satsen är uppenbart hållbar om det gäller att lösa sådana teoretiska vetenskapliga problem som satsar professor Wedberg. Men då det är fråga om ett politiskt avgörande blir satsen meningslös eller oriktig (beroende av hur den tolkas). Varför skulle vi "i det längsta" undvika att ta ställning till pensionsfrågan eller skolfrågan eller försvarsfrågan? Vill vi lösa dem och tror att de måste lösas, är det tvärtom vår skyldighet att söka nå fram till en position; annars vore röstkalkningen i den allmänna skepticisms tecken det enda riktiga. Men härtill kommer att även vägran att ta ståndpunkt i realiteten är ett ståndpunktstagande — ty då blir det som det är, utan förändring. Det är säkert en — ytterst tillfällig och sällsynt — tanklöshet då Wedberg gör uttalanden som måste fattas som argument för en så jämhård konservatism.

Professor Wedberg skriver om Rysslands avsikter, och mycket av vad han säger är enligt min mening lika riktigt som välkänt. De ryska härskarna har säkerligen både skiftande och skilda målsättningar. Att bruka en sådan karaktäristik som "att Kremen har en konstant oresonlig erövringslust" skulle inte falla mig in; då Wedberg tar avstånd från den visar han än en gång benägenheten att pådyvla sina motståndare orimliga och därför lätt angrippliga meningar. Men jag tycker att historien efter kriget ger tydliga bevis för att hos den nuvarande ryska regimen finns tendenser till expansion som saknar motsvarighet hos exempelvis USA och England; det är väl inte behövt att dra fram den kedja av aktioner och händelser som bevisar detta påstående. Deltvis tror jag att den angivna tendensen beror på det världsrevolutionära syfte som ännu ständigt förkunnas, dels på att erövringar föder erövringar därför att den erövrande aldrig känner sig trygg. Det går inte att som Wedberg försöka skilja mellan erövringsvilja och aggressiva handlingar på grund av fruktan för andras hot. Napoleon erövrade oavbrutet för att få trygghet, för att bli fri från hotet mot tidigare erövringar. Han försvarade, som en historiker skriver, Rhengränsen vid Moskva. Ryssland med sin gördel av undertryckta stater hejdas av samma demoner. Vem tror att erövringarna skulle ha stannat där de nu stannat om intet motstånd varit att vänta från Västern? Vem tvivlar på att de ryska ledarna skulle dirigera försvärlösa regimer i sin närhet?

Som jag flera gånger sökt visa står de ryska härskarna inför ett dilemma som för närvarande synes olösligt. Ger de från sig Östtyskland, kommer det återförenade Tyskland utan tvivel med nya fordringar; ger de satellitstaterna fria, kommer dessas pinade folk att åtminstone genom propaganda verka för hela den ryska regimens undergrävande. Jag kan inte se en lösning annat än på lång sikt, genom en uppluckring av tyranniet, genom en avspänning som småningom föds ur den väpnade freden. Naturligtvis skall vi, som Wedberg säger, inte hata, eller synas hata, ryssarna — vi skall motarbeta allt kollektivt hat — men vi är i vår fulla rätt om vi hatar våldsdiktatorerna, undertryckningen och likriktningen; jag är övertygad om att Wedberg gör det, men skulle ha varit glad om han sagt ifrån på den punkten.

Professor Wedberg berör ytterligare en rad frågor som utförligt behandlats i Dagens Nyheter och som delvis diskuterats i en del litteratur; det verkar som om Wedberg inte tagit del av vad som skrivits. Blott några anmärkningar. Det är mycket antagligt att vi kan få atomvapen (vapen-

bärare) från USA utan att ingå i Atlantpakten; hittills har Sverige emellertid vederligen inte tagit initiativ i den riktningen. De atomvapen eller riktigare vapenbärare det gäller innebär rimligen inte något hot, eftersom de skulle bli användbara (förses med spetsar eller bomber) först om vi bleve angripna. Wedberg skriver att rustningsbalansen inte bara är avskräckande, utan också spänningsökande. Det är en formel som låter bra, men tydligen är utan reell mening; all spänning i internationell mening skulle givetvis försvinna om den ena parten avrustade och kapitulerade, men det är ett bra underligt sätt att uttrycka detta då man kallar rustningsbalansen "spänningsökande". Wedberg efterlyser en "hjärntröst av verkligt fredsvänliga personer"; vet han inte att viljan att bevara freden dominerar tänkandet i demokratierna och att tänkare och forskare överallt i debatter och konferenser sysslar med det problemet?

Slutligen: det finns många exempel på den mest nyanserade, till och med starkt uppskattande hållning mot Ryssland, så under andra världskriget. Detta har inte påverkat kommunismens propaganda; endast den totala följksamheten har skyddat mot anklagelser för reaktion, socialfascism och krigshets.

HERBERT TINGSTEN

(Debatten mellan Anders Wedberg och Herbert Tingsten är med detta inlägg avslutad.)